

BELEŠKE O POEZIJI MLADE GENERACIJE

Danas bi se već moglo reći da se konstituisala jedna nova pesnička generacija u jugoslovenskom obimu, generacija onih koji su se počeli afirmisati početkom šeste decenije. Nepovratno je prošlo divno i plodno mladenstvo generacije Branka Miljkovića, razlogovci su odavno odrasli sa **Razlogom**; do juče mladi makedonski poeti iz generacije **Crnog bika leta** kucaju na vrata makedonske akademije nauka; Taufer, Kramberger, Košuta, Strniša, Cundić i ostali potisnuti su brojnim naraštajem mladih slovenačkih **avangardista**; Krnjević, Milošević, Radanović, Santić čekaju pete ili šeste knjige a Duško Trifunović likuje jer mu rastu njegovi sudbonosni dečaci i donose u bosanskohercegovačka podneblja nove lirске svetove. Nešto se bitno promenilo u mladoj poeziji Jugoslavije, pristigli su mladići kojima niko ne može osporiti ni prisustvo u književnosti ni zrelost, ni ostvarenja.

To su mladići sa po jednom ili nijednom knjigom stihova, zanesenjaci ili buntari, tradicionalisti ili pak novatori, estradisti ili „spekulativci“ — jedna široka i moćna reka novih imena na koje od ovog trenu moramo ozbiljno i razložno računati. Kao i svaka nova generacija i ova unutar sebe ima struktuirane grupe i pokrete, vezivanja po časopisima, afinitetima ili u najgorem slučaju godinama. Svakako, grupe ne nose uvek neka jasnija zajednička obeležja jer su mladi pesnici još u formiranju, niti se uvek nameću kao jedinstvenja sa zajedničkom nastupnom platformom. Kako gde i kako kad. Ali su tu.

RANA ZRELOST „GENERACIJE POLETA“

U hrvatskoj lirici i danas najvidnije mesto zauzimaju pesnici generacije „Krugova“ koji su se potvrdili visokim kvalitetom novog poetskog izraza i srodnim lirskim afinitetima. **Razlogova** pesnička generacija prividno je intelektualizirala i modernizirala pesnički izraz i prošla ga filozofskim, ali neumitno ga uštogljila gnomaticim i usiljenim filozofskim tonovima. Razlogovci su svakako napravili pravu malu revoluciju u hrvatskoj poeziji ali je još uvek pitanje koliko je ta **revolucija** ostala i koliko će ostati priznata u istoriji hrvatske umetnosti.

Još u vreme jeka **razlogovskog** pesništva počeli su se javljati novi pesnički glasovi, obavezno van **Razloga** (koji im je poricao vrednost), postepeno se okupivši oko revije mladih **Polet**. Za nepunih šest godina oni su se već proredili, afirmisali i kao pesnici i kao kritičari i esejisti, i Zlatko Markus je smogao hrabrosti da ih po prvi put javno u leto 1967. godine nazove **generacija Polet**, imenujući kao njene predvodnike Branka Bošnjaka, Sonju Manojlović, Tita Bilopavlovića, Zvonimira Husića, Mariju Peakić, Gorana Babića i Zeljka Kneževića. Odmah potom zrenjaninska **Ulaznica** predstavlja novu hrvatsku poeziju u istom sastavu a u izboru Branka Bošnjaka, uz sastavljajući napomenu da „zajedničnost ovih pjesnika nije u generacijskoj različitosti prema drugima; prije bi se moguća zajedničnost našla u njihovoj različitosti, koja i nije samo formalne prirode.“ Ograđujući se donekle od proklamovanja nove generacije, Branko Bošnjak je u stvari izrekao i značajan sud da jedna generacija ne mora da bude oprečna prethodnoj da bi mogla da se konstituiše, priznavši na neki način veze poletovaca sa raz-

logovcima. Uistinu bliskosti ima, mada su one tek samo u pojedinačnim pesničkim određenjima za jedan racionalni pristup poeziji, ali u novoj generaciji hrvatskih pesnika daleko više korena ostavio je Mihalić, negde direktno a negde preko svog sledbenika Sabola, a ponajviše moćni i nezamenjivi Tin svojim bogatim jezikom i metaforikom.

Pesnici ove generacije bitno se razlikuju međusobno, što je i neophodan preduslov vrednosti. Od hirovitog i prevrelot sentimentalizma Zvonimira Husića do mudračke odmerenosti Branka Bošnjaka; od Bilopavlovićeve kantilene do Babićeveo buntarstva — nova hrvatska poezija nastupa kao hor neujednačenih glasova, gde svaki glas „vuče“ svojom bojom u stranu. Najzad, za generaciju nije neophodan uslov da bude horska grupa crkvenih pojaca koji pevaju istu ariju, besprekorno uštmani i uigrani. Bitno je samo da ima neka svoja specifična obeležja, a za **Poletovu generaciju** bi to bilo nastojanje da se preispitaju vrednosti doskorašnjeg pevanja i tradicije, izrazita sumnja u mogućnost pesničkog govora u jednom ovakvom svetu, napori da se obogati jezik izvornim i zaboravljenim izrazima, visoka školovanost stihova, dalje traganje za muzikom hrvatskosrpskog jezika itd.

Na jednom širem planu **Poletovoj** generaciji bi se mogla pridružiti još neka imena iz hrvatske poezije (Mifika), ali u daljem rastu svakako će se konstelacija snaga i izmeniti. U svakom slučaju na nekoliko imena u novoj hrvatskoj poeziji mogu računati već i antologičari i revalorizatori.

POSTOJI LI „GENERACIJA BEZ MILOSTI“

Godinama već u srpskoj poeziji prisutna je jedna nova, brojna i snažna generacija koja je stasala iza one koja je iznela na površinu Petrovića, Sujicu, Bečkovića, Radovića, Simovića i druge. Delajući po mnogim časopisima i listovima, mladići koji su pristigli nisu se ni konstituisali po grupama, ako izuzmemo grupacije oko beogradskih **Vidika**, da bi se tek prošle godine jedan broj istaknutih imena mlade poezije proglasilo na jednom istupu u beogradskom Domu omladine **Generacija bez milosti**. Nikola Višnjić, Milan Komnenić, Milan Milišić, Slobodan Rakitić, Svetozar Baltić, Ivan Rastegorac i drugi nisu shvatili da su nepažljivim izborom imena prozvali sebe **nemilosrdnom generacijom**, mada su hteli da se nazovu generacijom prema kojoj niko od starijih nije imao milosti, dakle napuštenoj i potisnutoj. Igra reči, u stvari, pomogla je da se tim mladićima da pravo ime, jer oni baš nisu imali milosti ni prema prethodnicima, ni prema tradiciji.

U Beogradu postoji tušta i tma mladih pesnika koji se redovno pregrupisavaju, prema prilici i prema potrebi, tako da sem u globalu, ne možemo govoriti o jedinstvenoj generaciji. Svakom mogućem konstituisanju kumovali su obično beogradski **Vidići** svojim naklonostima ka mladima i izdavačkom delatnošću. Najpre su objavili knjige najistaknutijim mladim beogradskim pesnicima tih godina Nikoli Višnjiću, Miši Stanisavljeviću, Ivanu Rastegorcu, Petru Cvetkoviću i Stevanu Pešiću, a posle par godina već novima Adamu Puslojiću, Vidosavu Stevanoviću, Gojku Đogu, U međuvremenu su stasali Milutin Petrović,

Miroljub Todorović, Predrag Čudić, Ibrahim Hadžić, Radomir Putnik i drugi.

Jedino zajedničko obeležje koje može obuhvatiti širi sloj imena iz mlade srpske poezije je odlučno razračunavanje sa estradnom poezijom koja je carevala u prethodnoj generaciji. U veoma širokom dijapazonu između prefinjenog majstora forme i nastavljača rakićevsko-disovske loze Slobodana Rakitića i nemirnog istraživača novih mogućnosti pesničkog jezika Mome Dimića, na primer, postoji mnogo značajnih pesničkih imena koja su već postala sastavni deo vrednosti novije srpske poezije. Imena kao: Nikola Višnjić, Slobodan Rakitić, Boško Bogetić, Milan Komnenić, Gojko Đogo, Svetozar Baltić, Vidosav Stevanović, Petar Cvetković, Miša Stanisavljević, Ivan Rastegorac, Milan Milišić, Moma Dimić, Adam Puslojić itd. svakako su garancija jednog moćnog prisustva novih snaga u srpskoj poeziji i to snaga već proverenih i donekle već afirmiranih.

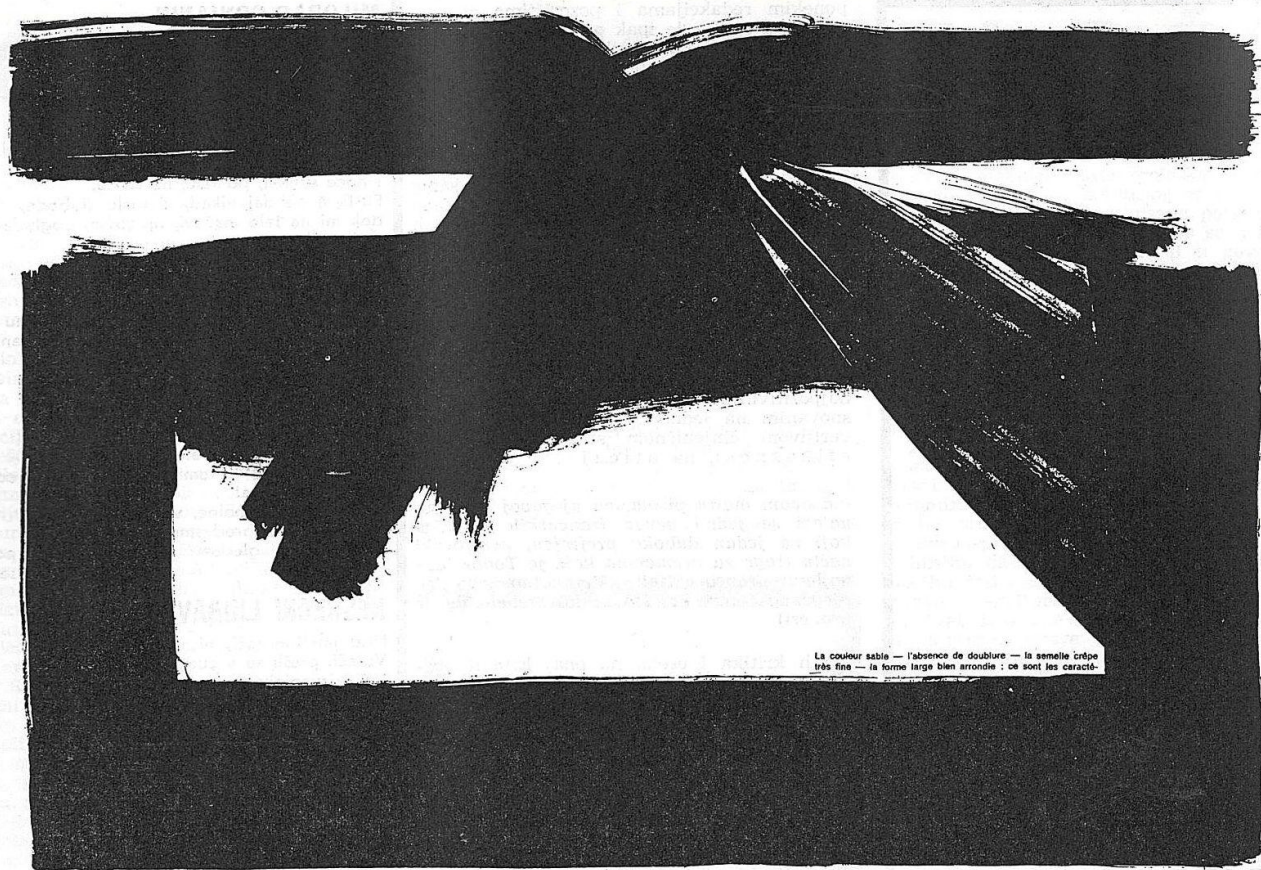
„ŠTA DA SE RADI SUDBONOSNI DEČACI“

Jedan stih Duška Trifunovića, vedrog i neodmenjivog patrona mladih pesnika Bosne i Hercegovine, označio je rađanje jedne nove, mlade generacije u raznolikim bosanskohercegovačkim podnebljima. Godinama su se javljali mladići u škrtnim bosanskohercegovačkim časopisnim prilikama, jedan po jedan, bez grupnih istupa, da bi ih tek ujedinio svojim idejama, masovnim priredbama i mitinzima po Bosni i Hercegovini, neumorni pregalač i valjda najznačajniji posleratni pesnik u BiH Duško Trifunović. Svi su prvo prošli kroz stupce studentske štampe, oni najneumorniji (Nogo i Karadžić) izmislili su i privatni časopis koji nije bio dugog veka, da bi se tek u almanahu **Sudbonosni dečaci** našli zajedno, po prvi put, pokazavši čime raspolažu i šta obećavaju.

Karakteristično je za mlade pesnike u Bosni i Hercegovini da su oni morali da vode direktan i ne bezalacen obračun sa pesnicima iz prethodne generacije, boreći se za deo tla i prostora koje ovi, naime, nisu hteli da im ustupe. Najznačajniji i najjači predstavnik mladih pesnika Bosne i Hercegovine Rajko Petrov Nogo iz broja u broj u **Licima**, novom časopisu mladih, koji se pojavio tek kada je nova generacija stasala za podvige, revalorizovao je bez imalo skromnosti i ustezanja delo svojih bliskih prethodnika, tvrdeći za mnoge koji su postali antologijski pesnici da ne vrede ni po pare. Mladi i duhoviti pesnik Stevan Tontić u **Našim danima** neumorno raskrinkava lažne vrednosti prethodne generacije. Nigde se kao u Bosni i Hercegovini mladi nisu morali tako pomučiti da bi ostvarili prostor za sebe.

Nesumnjivo najznačajnija pojava među ovim mladićima je Rajko Petrov Nogo, pesnik čija je prva knjiga, **Zimomora**, nedavno napravila pravi bum u jugoslovenskoj mladoj poeziji, a uz njega stoje **sudbonosni dečaci** Radovan V. Karadžić, Ibn Kajan, Stevan Tontić, Tomislav Obradović, Abdulah Sidran, Josip Osti i drugi.

Dok su Ranko Risojević i Tomislav Obradović brižljivo glačali svoje rime, a Abdulah Sidran i Ibn Kajan pokušavali da nauče nešto od stare orijentalne poezije, „kalemeći“ je u svoje pesničke sanje, Rajko Petrov Nogo

je nastojao da se otrese svih pesničkih regula i svih tradicionalnih oveštalosti. Ostvarivši veoma interesantnu estradističku avanturu, taj buntar koji je umeo podviknuti **vreme pod hitno da se okreži**, koji je znao razobličiti lažne ikone i rodoljublje, progovorio je glasno i bukački u ime svoje generacije o pokondirenom i obezvređenom svetu, umeo je ironično podviknuti **stari ustranu** tražeći prostora za one koji pristižu, ali je bio sposoban da napiše i izvanredne kantilene, besprekornog ritma i forme, pesme koje ulaze u najlepša ostvarenja mlade poezije. Slično njemu u traganjima za pravom vokacijom, **sudbonosni dečaci** nisu se brojnije ostvarili kao kompletne pesničke ličnosti, mada nekolicina njih iz dana u dan pokazuje drage znake dozrevanja. Pitanje **šta da se radi sudbonosni dečaci** ostaje nadneto nad njihovim začecima.

OHO ILI ČUDO OD INVENCIJE

Jezička barijera često nas onemogućava da se podrobnije upoznamo sa najnovijim literarnim strujanjima u Sloveniji i Makedoniji, a tamo se dešavaju prava čuda od invencije i akcije mladih pesnika.

Odmah negde iza Taufera, Krambergera i drugih, začeto sa Grafenauerom, stasala je mlada generacija slovenačke lirike, nesmirljiva, avangardna, tragalačka, ne brojna ali dragocena. U njenom konstituisanju nastao je i fenomen OHO, edicije dela mladih pesnika u sopstvenim izdanjima, jedno izdavačko iznenađenje koje je naišlo na podeljena mišljenja.

Ohoisti su najistaknutiji predstavnici mlade generacije Franci Zagoričnik, I. G. Plamen, Tomaž Salamun, Braco Roter, Marko Pogačnik, Aleš Kermavner, Matjaž Hanžek i Milenko Matanović. Već poznati slovenačkoj i jugoslovenskoj javnosti kao nosioci novih stremjenja slovenačke poezije (uz Hermana Vogela, Vladimira Gajšeka, Petera Baloha) ovi momci su izmislili OHO, to čudo od invencije, da bi u javnost plasirali svoja ostvarenja, bez iščekivanja milosti izdavačkih kuća. Najpre, Ohoisti raskidaju sa tradicijom, oni

su avangardni eksperimentatori, istraživači novih svetova poezije, madioničari rečima; oni pokušavaju da ostvare konkretnu poeziju znakova, da sve iskažu krajnje pojednostavljenim jezikom i da uz to sve prikažu slikom, opredmećeno. Tumačeći tendencije OHO-a Dimitrij Rupel je rekao: „Uvjereni da nema svijeta van opipljivog, da se sve ono što se može opisati i nacrtati nalazi u sferi predmeta, stvari, **potrošačkih artikala**, Ohoovci se posvećuju prije svega opisivanju, sitnim dosjetkama, studiju materijalnog u svetu. Svoj napor ulažu u što potpunije evidentiranje svijeta, na koji gledaju bezvoljno, da bi ga promijenili. **Evidencija** i što je moguće shematičnije otjelovljenje, što jednostavnija i zornija predstava — u tom pravcu kreće se njihov interes.”

KNJIGA Marka Pogačnika, izdata svega u 60 primeraka, sastavljena je od listova kao i svaka knjiga, ali su listovi prazni, različito ispresavijeni, tako da listanjem daju izvesnu plastičnu projekciju. Ohoovci kažu: „Za razliku od svih knjiga koje objavljuju reprodukovana kiparska dela, ta knjiga nosi u sebi (neposredno) plastiku.” Tako i zbornik OHO omogućava rasporedom listova ciklično listanje otkrivajući nove mogućnosti prezentiranja poezije i slike; knjiga tragično preminulog Aleša Kermavnera, propagatora samoubistva u poeziji, nosi obeležja njegove psihičke dekoncentracije, rasuta onako kako je bio rasut njegov život, sa rupom u sredini; pa druga Pogačnikova knjiga sa listovima u kovinskom omotu koji se mogu vešati po zidovima u različitim kombinacijama; zatim **Vižualna gramofonska ploča** Milenka Matanovića koja okretanjem na gramofonu omogućava gledaocu da vidi slike „kakve se sa klasičnim slikarskim tehnikama ne daju naslikati” — sve to, ma koliko naizgled stoserski i nerazumljivo, govori o opredeljenjima slovenačkih pesnika da stvore jednu novu poeziju, nepoznatu za naša podneblja i stranu našim očima i ušima. Ostajući dosledni svojim stihovima, Kermavner i Baloh su, jedan za drugim, izvršili samoubistva, držeći se proklamacija iz svojih stihova. Kermavner je pre

napisao **najuspešnije pouke za samoubice** nudeći jeftino dobre konopce za vešanje i onda svojim bezumnim činom dokazao da se nije igrao poezije. Mladi slovenački poeti iz dana u dan ne prestaju da nas iznenađuju svojim novim ostvarenjima, koja, makar da su nam ponekad nerazumljiva, ukazuju na velike mogućnosti onih koji dolaze.

O MISLI I O OSTALIMA

Posle rata makedonska poezija doživela je nagli rascvat i generacija antologije **Crni bik leta** sve do nedavno bila je zvanično mlada generacija makedonske poezije. Pre tri godine grupa mladih pisaca izmislila je **Mislu**, izdavačko preduzeće koje je začudilo celu zemlju svojim uspesima u plasiranju knjiga mladih pisaca. Ta **Misla**, kojoj niko nije predviđao dug vek, afirmisala je jednu novu generaciju makedonskih poeta, mada je dosta povelik broj talentovanih mladića i vrsnih pesnika stekao afirmaciju van **Misle**. (Vangelov, Lozanovski, Calovski i drugi).

Izdajući knjige mladim pesnicima u velikim tiražima za naše prilike (20.000) **Misla** je pomogla mnogim mladićima da se nametnu čitalačkoj publici a i kritici, izbacivši na površinu mnoge mlade pesnike koji danas čine osnovicu mlade makedonske poezije: Blagoju Laktinskog, Đordiju Najdoskog, Dragana Janevskog, Vasila Ikonomova, Rista Jačeva i dr. Uz već pomenute značajne predstavnike mlade poezije strukturirane van **Misle**, ovi momci i dalje nastoje da se odvoje od makedonske pesničke tradicije, tragajući za novim mogućnostima pesničkog izraza na svom jeziku, uklapajući se u savremena poetska strujanja u zemlji i van nje; mnogi od njih pokazuju izuzetne sposobnosti za klasične poetske forme, vanrednu melodiku i tako melodiozno makedonskog jezika, kao i umešnost sazimanja pesničkih struktura.

Nekolicina njih, pridružujući se najboljim pesnicima mlade generacije Jugoslavije, daju veliku nadu svakom ljubitelju poezije u jedno bogato i raznovrsno sutra nove generacije naše lirike.